

Adózás, innováció és környezet

Az OECD Pénzügyi Bizottsága és a Környezeti Politikai Bizottsága alá tartozó Környezeti Adózási Szakértők Csoportja 2010-ben „Adózás, innováció és környezetvédelem” címmel készített tanulmányt¹, amely áttekinti a környezeti adózás és a környezettel kapcsolatos technikai innovációk összefüggéseit. A szakértők – esettanulmányokkal bőven alátámasztott – munkájukban hangsúlyozzák, hogy a környezetvédelmi adóreform jelentősen előmozdítja az innovációt, amit tovább erősíthet az innováció, a kutatás-fejlesztés támogatása, és mindez hozzájárul a környezetvédelmi célok eléréséhez.

A környezeti adók általános előnyei

Egy nem szabályozott gazdaságban a vállalatok és a háztartások nincsenek ösztönözve a környezet megkímélésére. A környezeti problémák sajátosságai miatt a környezetszennyezés elszennvedői és áldozatai nem tudják rákényszeríteni a környezetet károsítókat arra, hogy megfizessék az okozott kárt, ezért a kormányoknak közbe kell avatkozniuk. A kormányoknak egy sor eszközük van környezetvédelmi célok megvalósítására: a szabályozás, a környezeti innovációk ösztönzése, a károsanyag-kibocsátás csökkentésének támogatása és adók kivetése a szennyezésre. Lényeges, hogy a megfelelő eszközt a megfelelő időben vessék be.

Néhány évtizeddel ezelőtt a kormányok elsősorban adminisztratív módszerekkel („utasítás és ellenőrzés”) igyekeztek fellépni a környezetszennyezés ellen. Ezek a módszerek általában előíró jellegű szabványok, tilalmak, küszöbértékek stb., és eléggé szűken határozzák meg az érintettek körét (például egy speciális technológiát használók köre egy adott iparágban).

Az elmúlt időszakban, különösen az OECD-országokban egyre növekvő érdeklődés alakult ki a piacialapú eszközök iránt, így az adók és a kvótakereskedelem egyre inkább a figyelem központjába került. Ezek az eszközök általában olyan más eszközökkel együtt jelennek meg, mint amilyenek például a fogyasztási szokásokat befolyásoló felvilágosító kampányok, vagy azok a kutatási-fejlesztési szabályozások, melyek serkentik a környezeti innovációkat.

Az adózás egyfelől azért került a figyelem fókuszába, mert ez az eszköz teszi lehetővé a *károsanyag-kibocsátás legszélesebb körű csökkentését*. Ahelyett, hogy a szennyezés egyetlen összetevőjét venné csak figyelembe (például a tisztább üzemanyagokat előíró rendelkezések), a károsanyag-kibocsátás általánosabb adóztatása szélesebb körre terjed ki.

A jól megtervezett adók emellett *nem tesznek különbséget a szennyezés kibocsátói között*. Míg az adminisztratív szabályozást ágazatról ágazatra meg kellett a kormányoknak határozniuk, és így egyes szennyezők akár teljesen ki is ma-

¹ Taxation, Innovation and the Environment, OECD Green Growth Strategy, OECD, 2010. <http://browse.oecdbookshop.org/oecd/pdfs/browseit/2310051e.pdf>

radhattak, addig a szennyezés adóztatása minden kibocsátóra kiterjedhet, és adminisztrációs szempontból is áttekinthetőbb és kisebb költségű.

Az adminisztratív szabályozással szemben pedig, ahol például a megadott küszöbérték elérése után megszűnik a motiváció, az adózás – piaci alapon – *flyamos motivációt jelent a szennyezés csökkentésére.*

A jól megtervezett adók emellett *átláthatók és tervezhetők*: világos, hogy milyen szereplőkre és termékekre terjednek ki, és melyek a kivételek. Különösen fontos, hogy az adó, amennyire csak lehetséges, magát a szennyezőt sújtsa, ha pedig ez nem lehetséges, a legmegfelelőbb helyettesítő terméket. (Például gyakorlatilag lehetetlen közvetlenül adóztatni a gépkocsik részecske kibocsátását. A helyettesítő termék, amelyet megadóztatnak ebben az esetben, az üzemanyag, illetve maga a gépjármű lesz, így a környezetre káros tevékenységért áttételesen fizet a szennyező.)

A nem adóalapú szabályozás gyakran nem teszi egyértelművé a káros anyagot kibocsátó számára, hogy mekkorák a környezetszennyezés költségei. Az adózás a kormányzatok és hivatalok számára is kisebb teret hagy az intézkedéseket hatását csökkentő beavatkozásokra, melyekkel esetlegesen egy-egy iparágat vagy érdekcsoportot helyzetbe tudnak hozni. Az adózás sokkal átláthatóbb rendszert teremt, mint az egyes részterületekre kiterjedő szabályozások.

Mindemellett az adók *az innovációkra is kedvező hatással* vannak – serkentik a kutatást-fejlesztést és az újítások alkalmazását, valamint szélesítik az újítások körét. Ezekkel az innovációkkal pedig a társadalom költséghatékonyabban érheti el környezeti célkitűzéseit.

A környezeti célkitűzésekkel kapcsolatos adók hatékonysága

A környezeti adók kivetésénél különösen fontos, hogy ezek jól tervezettek legyenek, különben akár a kívánttal ellentétes hatást is elérhetnek.

Az adóalap: minél közelebb a környezetszennyezés forrásához

Az adó alapja, azaz, hogy pontosan mire vetik ki, az egyik legfontosabb tényezője a jól működő zöld adóknak. Legegyszerűbb elvként az mondható el, hogy az adót közvetlenül a káros anyag kibocsátójára, illetve a környezetkárosító tevékenységre kell kivetni. Ez a leghatékonyabb módja annak, hogy csökkentsük a kibocsátást és a károkat.

A szennyező vagy károsító tevékenységtől eltávolodó adók kevésbé eredményesek, szűkebb körű innovációt és kibocsátás-csökkentést eredményeznek. Jó példa erre az, amikor a köztes termékekre van kivetve az adó. A szénre kivetett adó, melynek célja a kénkibocsátás csökkentése, csak a kibocsátás-csökkentő megoldások szűkebb körét alkalmazza: például a szénfelhasználás csökkentését vagy a kisebb kén tartalmú kénbányászatát. Az égéstermékekre alkalmazott szűrők használata vagy a tisztább előállítási eljárások fejlesztése, melyek szintén csökkentenék a kénkibocsátást, nem hoznának anyagi hasznot a cégnek, hiszen a szén után így is, úgy is be kell fizesse az adóját. Ugyanígy, amennyiben például a járművek koromkibocsátását kívánják csökken-

teni, az üzemanyag adóztatása sem ösztönzi a részecskeszűrők alkalmazását, hiszen a felhasználónak emiatt nem kell kevesebb adót fizetnie.

Az adó mértéke

Az adó mértékét eddig úgy próbálták meghatározni, hogy egyaránt figyelembe vették a szennyező által okozott kárt, valamint azt, hogy a kormányzat bevételt akar magának generálni. Ugyanakkor, amikor a környezeti kár valami olyasmiben keletkezik, aminek nincs piaci értéke, a kár mértékének meghatározása nem egyértelmű: mi az értéke például a nagyobb biodiverzitásnak vagy a tisztább levegőnek. A környezeti érték fogalma gyakran nem választható el az emberi élet vagy az emberi életminőség értékének fogalmától.

Sokkal célszerűbbnek tűnik valamilyen speciális környezeti célt kitűzni – például a széndioxid-kibocsátást egy adott küszöbérték alá csökkenteni –, majd az adó mértékét e célkitűzéshez igazítani. Egy tevékenység a környezeti károk mellett más hatásokat is kiválthat: az adó meghatározásánál figyelembe kell venni az olyan károkat is, mint például a forgalmi dugókból származó időveszteség.

Ha az adóból a kormányok pusztán bevételüket akarják gyarapítani, olyan ellentmondásos eredményekhez juthatunk, mint amilyen az üzemanyagok adóztatása. Ez ahhoz vezetett, hogy az emberek több dízel üzemű gépkocsit vásároltak (amelyeknek kisebb a fogyasztása, mint a benzinüzeműeké), ettől viszont megnövekedett a koromkibocsátás, ami az egészségre és az éghajlatra is rendkívül káros. További probléma, hogy az üzemanyagadóból származó bevételeket utak építésére és fenntartására fordítják, vagyis nem a szennyezés ellentételezését szolgálja. Mindezek következtében az üzemanyagadót a jelenlegi feltételek mellett sokkal inkább tekinthetjük szuboptimális felhasználói díjnak, mint adónak.

Ráadásul az üzemanyag-adókat leszámítva az OECD országok környezeti adói eléggé alacsonyak, jóval kisebb értékűek, mint a környezeti károk. Nem szokatlan a nagyon eltérő mértékű adók kivetése sem: míg például Svédországban a nitrogén-oxidokra kivetett tonnánkénti adó 4150 euró, addig ugyanez az adó Olaszországban mindössze 105 euró.

A konzisztens ösztönzés elve

A károsanyag-kibocsátás akkor áll be optimális szintre a háztartásokban és a vállalatoknál, ha minden szennyező a szennyezés mértékével arányosan adózik. Ugyanakkor – például szociális okokra hivatkozva – nem mindig sújtják ugyanolyan mértékű adóval az összes szennyezőt, mivel az aránytalanul terhelheti a szegényebb háztartásokat. Ilyenkor a csökkentés ösztáradalmi költsége megnő, hiszen bizonyos szennyezőknek nagyobb mértékű csökkentést kell elérnie. Ezért nagyon fontos, hogy a kormányok olyan széles körűen határozzák meg az adók alapját, amennyire ez lehetséges, az emiatti szociális problémákat pedig más módon ellensúlyozzák.

Jósolhatóság és hitelesség

A környezeti intézkedések, ezen belül is különösen az adók, kétféle választ válthatnak ki: viselkedéses vagy strukturális reakciót. A viselkedéses válaszok rövidtávon jelen-

nek meg válaszul az árakra, adókra vagy más ösztönzőkre. Ha az ösztönző erő csökken, a gazdasági szereplők gyorsan visszatérnek korábbi tevékenységükhöz.

A strukturális válaszok ettől eléggé eltérők: tipikusan hosszú távúak, elemzést és befektetést igényelnek. Például, hogy egy család lecseréli-e régi gépjárművét egy korszerűre, hogy egy vállalat új technológiát vezet-e be a termelésbe, hogy a kockázati tőkebefektető egy induló környezeti innovációs cégbe fektet-e – tipikusan olyan döntések, melyekhez hosszú távon kell tudni gondolkodni. A hosszú távú költségtényező az egyik legfontosabb szempont ezeknél a döntéseknél.

Ahhoz, hogy megfelelő információ álljon rendelkezésre ezekhez a döntésekhez, az adók kezdeti szintjének jó meghatározása mellett alapvető fontosságú, hogy az adók nagysága jósolható legyen, az intézkedések pedig megbízhatóak legyenek (például közép- és hosszú távon is várható-e, hogy fennmarad az adott szabályozás). A jósolhatóság és megbízhatóság hiánya hátrányosan befolyásolja a szennyezőanyag-kibocsátást és a környezeti újításokat. Ha a rendelkezések ideje és mértéke nem ismert, a vállalatok hajlamosabbak döntéseiket későbbre halasztani, abban bízva, hogy akkor tájékozottabbak lesznek.

Nem jósolható és nem megbízható adóztatási példák

A szélenergia-ipar Egyesült Államokbeli szabályozása 1999 és 2009 között tízszer változott. A támogatás gyakori változása – és ezzel együtt az energiaszolgáltatókkal köthető megállapodások nehézsége – jelentősen csökkentette a szélenergia alkalmazását, miközben a vállalatok pénzügyi lehetőségei erre lehetőséget adtak volna. Japánban a kéndioxid-kibocsátás adóját a szennyezés károsultjainak kompenzációjához kötötték. Ahogy a kompenzáció mértéke növekedett, az adók váratlan sebességgel az egekbe szöktek. Látva, hogy a kormány kénytelen lesz módosítani a szabályozáson – azaz a szabályozási környezetet változékonynak és hiteltelennek minősítve – a vállalatok nem fektettek egyáltalán hosszú távú innovációba, ehelyett inkább meglévő technológiákkal igyekeztek csökkenteni adójukat.

Természetesen mindez nem azt jelenti, hogy az adók mértéke soha nem változhat. A megállapításuk után az adók mértékének egy sor tényre kell reflektálniuk, így az inflációra vagy a gazdasági növekedésre (hiszen a legtöbb környezeti adó fogyasztási adó formájában jelenik meg), az állampolgárok megváltozott hozzáállására a környezetvédelmi kérdésekhez, és a szennyezés-csökkentés árának innovációra gyakorolt hatására. Az adók változtatásának ezzel együtt átláthatónak kell lennie: a szennyezőknek ismerniük kell a meghatározó tényezőket és a változások ütemezését. Dániában nemrégiben például egy olyan rendszert vezettek be, ahol a környezeti adók automatikusan követik az inflációt, így nincs szükség kiszámíthatatlan időkben történő egyedi beavatkozásokra.

Az adókból származó bevételek felhasználása

A többi környezeti intézkedéstől eltérően a környezeti adók és a kvótakereskedelem az állam számára bevételt biztosít. A környezeti adóknál jellemző, hogy pár adónem és bírság teszi ki a bevétel nagy részét: általában az üzemanyag- és a széndioxid-ki-

bocsátási adók. A környezeti adók az OECD országokban a GDP mintegy 2 százalékát, az összes adóbevételnek pedig mintegy 5 százalékát teszik ki.

Mivel a környezeti adókból származó bevételek kicsik, és a környezeti célok megvalósulásával tovább csökkennek, a kormányoknak óvatosnak kell lenniük, amikor ezekkel a bevételekkel számolnak. Ugyanakkor a bevételek a bevezetés után, középtávon növekedhetnek. Mi a helyes felhasználása ezeknek az összegeknek?

A környezeti károk elszenvedőinek kompenzálása az igazságosság paradigmájával áll összhangban. Ugyanakkor nagyon nehéz feladat megmérni a szennyezés hatását az egyénekre. Gyakran a szennyezés a közjó fogalmába tartozó jelenségekre van hatással, például megemelheti az egészségügyi költségeket, vagy – mint például a széndioxid kibocsátás – a jövő nemzedékekre is hatással van. Mindezek figyelembe vétele nélkül a bevételeket úgy lehetne tekinteni, mint más adóbevételeket. A környezeti adókat a kormányok gyakran a pénzügyi egyensúly fenntartására fordítják, a zöld adók kivétele politikailag az elfogadottabb kategóriába esik.

A környezeti adók bevezetése

Elosztási meggondolások

A szennyezés, és ezért a környezeti adóbevételek egyik legnagyobb forrása az energiahordozók használata. Ugyanakkor az energiahasználat a háztartások számára nélkülözhetetlen, és költségeiknek nagy részét teszi ki. A háztartási energia jelentősebb megadóztatása a legalacsonyabb jövedelműeket sújtaná a leginkább. Ugyanez a vízre is elmondható. A többi környezeti adóalap a fogyasztásnak csak kisebb részét teszi ki, így elosztási szempontból nem olyan jelentős.

Az elosztási szempontot nem lehet megkerülni. Nagy-Britanniában például a háztartások teljes kivételt képeznek a környezeti adók alól, máshol a gazdaságilag fejletlenebb területeken csökkentett adókat alkalmaznak: Dél-Olaszországban például csökkentették a földgáz adóit. A mennyiséggel növekvő víz- és energiahasználati adók azt célozzák, hogy a szükséges fogyasztást kevésbé, míg az azon túli fogyasztás jobban megadóztassák.

Az elosztási szempont gyakran csökkenti a környezeti adók hatékonyságát (gyakran kevésbé csökken hatásukra a szennyezés), és nyilvánvalóan ellentétes azzal az elvvel, hogy a szennyező fizessen. Ezért az elosztási szempontokat a kormányoknak a teljes kormányzati politika szintjén érdemes átgondolni, és az alacsonyabb jövedelműeket más módon támogatni (például a jövedelemadó csökkentésével).

Verseny

Amikor a környezeti adókat aránytalanul vetik ki egy szektorra vagy iparágra, ezzel arra is bátoríthatják ezeket a piaci szereplőket, hogy áthelyezzék termelésüket egy másik országba. A határokon átvitelő kereskedelemnek köszönhetően azonban ezeket a termékek vagy szolgáltatások import formájában ugyanúgy bent maradnak az adott országban. Az ilyen intézkedések gazdasági veszteséget jelentenek, miközben minimálisan valósítják meg a környezeti célkitűzést.

Ez ellen a kormányzati intézkedések összehangolásával lehet fellépni. A fenti esetben például úgy, hogy más országokban ugyanolyan adózási feltételekkel kelljen számolnia a termelőnek, és így egyre csökkenjen az áthelyezés esélye, noha érdemes figyelembe venni, hogy az iparágak elvándorlására számos, a környezeti adózáson kívüli tényező is hat. Mindemellett a nemzetközileg összehangolt szabályozás nagyban csökkentheti az iparágak vándorlását.

Noha az EU egységesen lép fel a legnagyobb károsanyag-kibocsátókkal szemben, az a tény, hogy más országokban más a szabályozás, valamint, hogy bizonyos szektorok kívül esnek a szabályozáson, aggodalomra adhat okot. Válaszul több ország kedvezményeket és engedményeket vezetett be a környezeti adózásban, hogy versenyképességét megőrizze.

A versenyképesség fenntartásának és a környezeti szempontok együttes alkalmazásának egyik legjobb módja azonban az, ha bevezetési időt adunk a szennyezőknek, mi alatt kedvezményekben részesülhetnek. A tőkebefektetések gyakran igen hosszú távú koncepciókon nyugszanak, melyeket nem könnyű egyik napról a másikra megváltoztatni. A vállalatok jelenlegi környezetkárosító tevékenysége gyakran a múltbeli, történelmi döntéseiken alapulnak, a bevezetési idő pedig lehetőséget ad nekik új stratégia kialakítására.

A kedvezmények és az engedmények ugyanakkor bizonyos esetekben a környezetkárosító tevékenység implicit támogatásaként működhetnek, míg más cégeket arra kényszerítenek, hogy nagyobb adókat fizessenek. Mindez a fogyasztásban is megjelenhet: az átlagosan adóztatott, környezetkímélő technológiával készülő termékek helyett a fogyasztók a gyengébben adóztatott, ezért olcsóbb, károsabb termékek felé fordulhatnak.

A versenyképesség megőrzésének másik módja az, ha vámokat vetnek ki a kormányzatok azokra az árukra, melyek külföldön, kevésbé szigorú adóztatás mellett készültek. Az ilyen vámok kivetése azonban nagyon sok vitát vált ki, mivel egy adott gazdasági környezet nagyon összetett, így nagyon nehéz számszerűsíteni két ország termékei között a valós különbségeket. A globális szabályozás előrehaladtával egyre kevésbé lesz szükség az ilyen típusú szabályozásra.

Az adminisztrációs költségek csökkenése

Lényeges, hogy a kormányok adminisztratív szempontból is jól határozzák meg az adókat. A túl magas értékű adók, vagy a sokféle kivétel növelheti az adózás alól kibúvók számát. A szennyező megadóztatásának elve gyakorlati alkalmazásakor a hatóság gyakran azzal szembesül, hogy sokféle, nehezen azonosítható, szórványos szennyező van. Ezekről adatokat gyűjteni, ellenőrzési rendszert felépíteni túlterhelné az adminisztrációt.

Ezért adminisztratív szempontból mindenképpen figyelembe kell venni, hogy vajon közvetlenül a kibocsátó forrást vagy az ellátórendszer magasabb szintjét adóztassák meg a kormányok, ahol kevesebb, de nagyobb adózó található, és így az adózásból való kibúvás kockázata adminisztrációs szempontból csökken. Azokban az esetekben, ahol a szennyező tevékenység típusa nem befolyásolja a szennyezés mértékét, a közvetett termékek megadóztatása jó megoldás lehet, hiszen így nem sérül a környezeti célkitűzés elve sem.

Bizalom és kommunikáció

A kormányoknak az elosztás, a versenyképesség és az adózás adminisztratív költségei mellett figyelembe kell venniük a lakosság részéről tapasztalható bizalmat vagy szkepticizmust.

A 90-es években több európai ország – eltérő sikerrel – számottevő ökológiai adóreformot hajtott végre. Dániában, Németországban, Nagy-Britanniában és Franciaországban is egyaránt azt tapasztalták, hogy az embereknek kevés információjuk volt az átfogó elképzelésekről, ezért szkeptikusan reagáltak. Úgy gondolták, hogy az ökológiai adók csak ürügyül szolgáltak az általános adóbevételek növeléséhez. Hasonlóképpen sokan úgy vélték, hogy a bevételeket zöld célokra kellett volna fordítani ahelyett, hogy azokat más adónemek csökkentésére használták.

A kormányzatok előkészítő lépései nagyban meghatározzák, hogy mennyire nehéz vagy könnyű a környezeti adót bevezetni. Az állampolgárok meggyőzése és bevonása nagyban növeli az intézkedések hitelességét és az állampolgári bizalmat.

A környezeti adók hatása az innovációra

A környezeti adók hatása az innovációra jelentős. Az adók, különösen azok, melyeket kifejezetten a szennyezőre vetnek ki, serkentik az innovációt, hiszen a szennyező minimalizálni szeretné a befizetett adóját. Az adók jelentős szerepet játszanak abban is, hogy az újításokat megosszák, a meglévő innovációkat alkalmazzák.

Az innováció-megosztás egyik jó példája a holland élelmiszeripar. Becslések szerint, amennyiben a környezetvédelmi adók az 1974-es szinten maradtak volna, az iparág a szennyvíznek csak 4 százalékát hasznosította volna újra, míg az azóta alkalmazott adóknak köszönhetően a 40 százalékát használják fel, alkalmazva a fejlesztéseket. Franciaországban az adótámogatási rendszernek (a kisebb szennyezés adókedvezményben részesül) kimutatható hatása volt abban, hogy a vas-, az acél és vegyiparban a cégek szűrőberendezéseket helyeztek üzembe.

Az innováció mértéke egyfelől mérhető az adott területen születő, bejegyzett újítások számával, de a csak alaposabb tanulmányozással érzékelhető, nem hivatalos újításoknak is jelentős szerepe van a környezeti célok elérésében.

Svájcban például az illékony szerves vegyületekre kivetett adók célja az volt, hogy az emberi szervezetre és a levegő minőségére egyaránt veszélyes, általában a festék- és fémiparban használt anyagok kibocsátását csökkentsék. A szabályozás bevezetése utáni években, 1998 és 2001 között a kibocsátás 12 százalékkal, 2001 és 2004 között további 25 százalékkal csökkent. A vizsgálatból kiderült, hogy a legtöbb cég igen innovatívvá vált a szabályozás következtében. A festékiparban például próbálgatásos alapon addig csökkentették az illékony szerves vegyületek arányát a festékekben, amíg az nem okozott minőségromlást.

A fenti esetek rámutatnak arra is: noha a környezeti adók növelik a vállalatok költségeit, ami miatt csökken a profitjuk, ez mégsem okoz visszaesést az innovációban. Az innováció mértéke, úgy tűnik, sokkal inkább a piac méretével függ össze. Az olyan, mindenkit érintő problémák, mint amilyen a globális felmelegedés, globális piacot te-

remtenek az újításoknak, Ezek alkalmazása gyakran kisebb költségű, mint az olyan helyi szabályozás, mely elszigetelten akarja megoldani ezeket a kérdéseket.

Az adók és innovációk közötti egyik legfontosabb összefüggés az, hogy minél magasabb az adó, annál inkább serkenti az innovációt. Nagy-Britanniában az alacsonyabb energiaadók alacsonyabb újítási szintet eredményeztek. Az adók növelése – az innováció közvetlen serkentése mellett – az újítások piacát is növeli, hiszen így más cégek is érdekeltté válnak az új technológiák alkalmazásában. Már az adók bejelentése is hatással tud lenni az újítási kedvre.

Az újítások támogatási rendszere a környezeti és gazdasági hatásokkal összefüggésben

			Környezeti hatás			
			Pozitív		Negatív	
			Nagy	Kicsi	Kicsi	Nagy
Gazdasági hatás	Pozitív	Nagy	Ideális köztámogatás: adományokból vagy adóból támogatandó	Valamennyire támogatandó	A gazdasági haszon jelentősen meghaladja a környezeti kárt: köztámogatás	A költségek és az eredmények alaposabb felülvizsgálására van szükség
		Kicsi	Valamennyire támogatandó	Valamennyire támogatandó	A költségek és az eredmények alaposabb felülvizsgálására van szükség	A környezeti kár túl nagy: nem támogatandó
	Negatív	Kicsi	A környezeti hatások jelentősebbek, mint a gazdasági hátrányok: köztámogatással segíten-dő	A költségek és az eredmények alaposabb felülvizsgálására van szükség	Nem támogatandó	Nem támogatandó
		Nagy	A költségek és az eredmények alaposabb felülvizsgálására van szükség	A gazdasági hatás nagyon negatív: nem támogatandó	Nem támogatandó	Nem támogatandó, az ilyen technológiák alkalmazását nehezíteni kell: például adókkal

Az adók melletti további intézkedési lehetőségek

A gazdasági élet egyéb tényezői miatt az adók önmagukban nem mindig érik el a kívánt cél, ezért az adókat mindig az intézkedések komplexebb rendszerében kell nézni.

Mivel a fogyasztók a termékek árát gyakran nem tudják lefordítani az adóztatás nyelvére, elképzelhető, hogy egy zöld adó bevezetése nem eredményez jelentős elmozdulást a fogyasztási szokásokban. Ahhoz, hogy ezek az adók eredményre vezessenek, nélkülözhetetlen a fogyasztók világos, közérthető tájékoztatása.

A nem teljesen kivitelezhető elképzelések is csökkenthetik az eredményességet. A tulajdonos és a bérlők esetében például a bérlők maguk fizetik közműszámláikat, így ösztönözve vannak arra, hogy minimalizálják energiafogyasztásukat. Ugyanakkor az ide vezető út – a szigetelés, a nyílászárók cseréje stb. – a tulajdonos felelőssége. Ha a tulajdonos nem fizeti a közműszámlákat, nem érdeke ezeket megtenni, míg a bérlő számára ezek a hosszabb távú beruházások szintén nem kifizetődőek. Így az adók

ezekben az esetekben nem érik el azt a célt, amit elérnek a tulajdonosok által lakott háztartásokban. Kiegészítő rendelkezésekre van tehát szükség.

Sok OECD-országban az intézkedések és az adózás átfedő jellegűek. Például ha a széndioxid-adók és a kvótakereskedelem ugyanazokra a szennyezőkre irányulnak, gyengítik egymást: a kvóta árát az adó egyértelműen csökkenteni fogja. Ha különböző szennyezőkre irányulnak – például a kvótakereskedelem a rögzített helyű kibocsátásra, a széndioxid-adó pedig a közlekedésre – valószínűbb a környezeti célkitűzés teljesülése.

Noha az adózás segíti az olcsóbb újítások használatának elterjedését, csak az adózás önmagában nem elég ösztönző erő az áttörő erejű környezeti innovációk kifejlesztéséhez, mivel ezek megtérülése sokkal kiszámíthatatlanabb. Ezért az adók mellett kutatásfejlesztési támogatással is ösztönözni kell a nagyobb horderejű újítások megszületését.

Budapest, 2011. április

*Készítette: Lőrincz Éva
a Levegő Munkacsoport megbízásából*

Címke: államháztartási reform, környezetvédelmi adók, innováció, OECD